

mening og handelspolitikken. Selvom ræsonnementerne og vurderingerne er nuancerede og detaljerede, er forfatteren ikke bange for en del gange at træde hårdt i brostenene, især ikke når det går ud over Mannerheims biograf, S. Jägerskiöld.

Det er ikke helt uden en forarget undertone, Andreen behandler de datidige og senere sammenligninger af den tyske permittentrafik i Sverige og Finland. Vist var der forskelle, men måske overdrives de lidt her ved at sammenholde den svensk-tyske aftale med det faktiske forløb af de tyske troppetransporter i Finland. Forfatteren er heller ikke bange for stærke ord, når svensk politiks store og positive betydning for Finlands skæbne behandles. Endelig betragtes Sällskapet för fred och vänskap mellan Finland och Sovjetunionen praktisk talt helt uden argumentation eller dokumentation som en russisk agent- og provokatørorganisation. Det kunne i kapitlet om opinionsudviklingen nok have fortjent et par uddybende ord al den stund organisationen i løbet af ret få måneder, inden den blev forbudt, nåede op på omkring 50.000 medlemmer.

Som indføring i de spegede problemstillinger må man nok fortsat pege på Krister Wahlbäcks »Från Mannerheim till Kekkonen«, der fortjener en ny udgivelse, men med den som basis er Andreens bog nu næste spadestik, i hvert fald for dem der, som undertegnede, ikke læser finsk.

Henrik S. Nissen

W. M. Carlgren: Mellan Hitler och Stalin. Förslag och försök till försvars- och utrikespolitisk samverkan mellan Sverige och Finland under krigsåren. Stockholm, Militärhistoriska Förlaget 1981. 102 sider.

Professor Carlgren, arkivar i det svenske udenrigsministerium, er formodentlig mest kendt blandt historisk interesserede for sin dokumentationstunge, grundige og omfangsrige fremstilling fra 1973 om svensk udenrigspolitik under 2. verdenskrig. Den foreliggende bog er mere beskeden i omfang og emne, men den er et eksempel på, at helt centrale træk i et stykke historie kan belyses indgående ved at tage et næsten kirurgisk snit igennem en udvikling, der ellers rummer mange elementer og faser med vidt forskellige vilkår. Sådan noget kan kun gøres, når indsigten er erhvervet ved et omfattende arbejde.

For den svenske regering var politikken overfor Finland ingenlunde lige til. Der var, i hvert fald fra Vinterkrigen 1939-40, en særdeles stærk folkelig opinion for en vidtstrakt støtte til Finland. I officerskredse var forestillingen om et svensk forsvar ved Finlands østgrænse baseret på både strategiske og følelsesmæssige argumenter. Tanken om en forsvarsalliance, ja til og med union havde også nu og da sine fortalere i samlingsregeringen. Men et forbund, en alliance eller over hovedet en binding til Finland blev aldrig den svenske regerings politik. Når alliancetanken blev fremsat – til og med som et halvt tilsagn til den finske regering – var det for at påvirke Finlands udenrigspolitik med det overordnede mål at holde stormagterne og krigen borte fra Norden. Når planerne igen kunne arkiveres på grund af veto fra Sovjet eller Tyskland eller dem begge, åndede statsminister P. A. Hansson lettet op. Dels anså han – og flertallet af ministrene, særlig de andre socialdemokrater – det for en risikabel politik, dels undgik man en diskussion, der kunne have sprængt samlingsregeringen.

Den svenske regerings politik, og specielt udenrigsministerens ræsonnementer er kort og klart lagt frem i bogen. Mindre tydelig er tegningen af finsk politik. Der lades ingen tvivl om, at Finland gang på gang appellerede efter en svensk militær indsats eller løfte om indsats ved grænsen/fronten mod Sovjet. Det er også klart, at Finland i perioden mellem

Vinterkrigen og Fortsættelseskrigen desperat søgte støtte i Sverige eller i Tyskland, men allerhelst begge steder. Den interne uenighed i den finske regeringskredse mellem en »Sveriges-fløj« og en »Tysklands-fløj«, og navnlig den sidstnævntes forsøg på at lokke, eller via Berlin eventuelt true Sverige med i krigen er underspillet i prof. Carlgrens fremstilling. Måske er sprogbrugen i dette emne præget af forfatterens arbejdsplads. Wigforss er af en af sine ministerkolleger refereret for en mere bramfri karakteristik af den finske politik.

Henrik S. Nissen

Tage Revsgård Andersen: En studie i rødt, hvidt og blå. Lyngby, ZAC, 1981. 203 s.

I al postyret omkring gestapoafhøringerne af Aksel Larsen blev det rent overset at Tage Revsgård Andersens bog, med det nationale blikfang i rødt, hvidt og blå, også rummer et stykke selvbiografi. Forfatteren deltog som kommunist fra maj 1942 i bladarbejde og anden politisk virksomhed i Københavns nordvestkvarter, og fortæller jævnt og lige ud ad landevejen om den illegale tilværelse, om kurertjeneste for »de store«, om radioaflytning og stikkerregistrering – og om den evige flugt fra politi og Gestapo. Beretningen er oprindelig skrevet til Det kongelige Bibliotek og har ingen litterære ambitioner. Revsgård Andersen formår heller ikke som krigskammeraten Poul Christensen (*Af en illegals erindringer (1976)*) at tegne situationer og stemninger. Men fremstillingens nøgternhed og dens loyalitet overfor den illegale virkelighed gør den til et værdifuldt historisk dokument. Vi får et godt indblik i det kommunistiske arbejde på celleniveau, og der fremlægges et stort navnestof på ellers anonyme medkæmpere. Her er virkelig tale om »græsrodshistorie«, så det batter! Vigtige oplysninger om kommunisternes organisering af den københavnske folkestrejke i sommeren 1944 – der punkterer myten om den »spontane folkerejsning« – bringes her for første gang på tryk – uden at det dog fremgår klart om situationen er selvoplevet.

Omkring 3/4 af bogen består af dokumenter – i noget spredt fægtning. Der er vigtigt stof iblandt: Aksel Larsens banemand, stikkeren Karl Winthers levnedsbetretning fra 1945, BOPA-regnskaber, G. F. Duckwitz' redegørelse for de sidste aprildages kapitulationsbestræbelser – og så naturligvis den obligate dokumentation for det stræbsomme politis jagt på kommunisterne. Vigtige – og så vidt jeg kan bedømme – aldrig tidligere kendte aktstykker belyser rigspolitichefens initiativ til et dansk-tysk politisamarbejde omkring bekæmpelse af DKP fra marts 1941 – altså tre måneder før angrebet på Sovjetunionen og partiets kriminalisering. Der synes ingen grund til at betvivle dokumenternes ægthed – men repræsentativiteten er naturligvis noget begrænset.

Forhørsprotokollerne over Aksel Larsen fra vinteren 1942/43 fylder bogens sidste 60 sider (bilag 10). Som partikommunist kan Revsgård Andersen naturligvis ikke lide renegaten, der får mange spark undervejs. Men som jeg andetsteds har demonstreret (kronik i *Politiken* 19/3-81 »Aksel Larsen, Gestapo og det danske politi«) er det ikke rigtigt, når det så smukt anføres (s. 53) at kommunistlederen snakkede »som skidt fra en spædekalk«. Aksel Larsen gjorde hvad han kunne for at dække over organisationen, og i betragtning af hans desperate stilling – med partiarkivet og et stort navnestof i Gestapos hænder – lykkedes det forbavsende godt. Således er *En studie i rødt, hvidt og blå* også et forsøg på at kompromittere den tidligere DKP-formand, og editionen den foreløbige slutten på en politisk undergrundstradition, der tæller så uens kombattanter som Nationaltidendes chefredaktør, den højreradikale Haaest, og den gamle Komitern-agent Richard Jensen. I dette slagsmål har Aksel Larsens venner forsøgt at torpedere protokollerne som forfalskninger. Det er der ikke noget hold i. For udgaven her er identisk med de originale danske oversættelser i